

COVID-19, SOCIÁLNÍ DETERMINANTY A ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOST

Množství problémů se zvládnutím pandemie COVID-19 a přednostní orientace výzkumu na vývoj a výrobu vakcíny odsouvají na vedlejší kolej jiné otázky, které jsou méně aktuální, ale také důležité pro úplné pochopení nemoci a jejího šíření.

Pandemie COVID-19 způsobuje u veřejnosti paniku a vede k mentálním problémům a zhoršení kvality života, píše ve svém sdělení skupina vietnamských autorů (1). Lidé se zdravotními problémy, kteří přicházejí do nemocnic, jsou zranitelná populace; pandemie COVID-19 u nich vyvolává strach, který zhoršuje výsledky léčby, zejména je-li u nich podezření na COVID-19.

K faktorům zlepšování zdraví patří i zdravotní gramotnost (schopnost hledat, chápat, hodnotit a používat zdravotní informace a rozhodovat se pro zdravý životní styl, prevenci a léčbu). Proto se uskutečnil výzkum, organizovaný zdravotnickými institucemi z Vietnamu, Taiwanu a Maďarska, který měl objasnit význam zdravotní gramotnosti při výskytu depresí a změn kvality života v souvislosti s COVID-19. Průřezová studie byla provedena v únoru 2020 u více než 4000 osob vybraných z externích pacientů 9 vietnamských nemocnic.

Průměrné skóre zdravotní gramotnosti u sledovaného souboru bylo 30 bodů (maximální dosažitelná hodnota 50). Zvýšení průměrného skóre o 1 bod snižovalo u lidí bez příznaků suspektního COVID-19 riziko deprese o 5 % (a zvyšovalo kvalitu života). U lidí s příznaky suspektního COVID-19 se pak snižovalo riziko deprese o 4 % (a obdobně zvyšovalo kvalitu života).

Druhá studie, o které referujeme, je ze státu Massachusetts, USA (2) a pokusila se zhodnotit, jaký vztah ke COVID-19 by mohly mít různé sociální determinanty zdraví. Byla shromážděna data o případech, testech

a počtech COVID-19 z června 2020 a srovnána s daty o různých sociálních determinantách (plat, chudoba, zaměstnání, nájmy a pojištění).

Byl nalezen zřetelný gradient výskytu COVID-19 vztahující se k sociálním determinantám zdraví. V komunitách s větší chudobou, nižšími příjmy, nižším pojištěním, vyšší nezaměstnaností a s vyšším podílem lidí zaměstnaných v základních službách včetně zdravotníků, byl vyšší výskyt COVID-19. Nesouviselo to s rozdíly v počtech testování. Sociálně ekonomické determinanty zdraví tedy mohou vysvětlit část rozdílů v riziku nemoci.

Data o sociálních determinantách by měla být u COVID-19 součástí standardního šetření a mělo by se působit na sociální faktory, které mohou zvyšovat v komunitách riziko nemoci, uvádějí autoři v závěru.

Je nepochybné, že zjištění o vlivu zdravotní gramotnosti a vlivu sociálních determinant zdraví na výskyt COVID-19 platí i pro Českou republiku. Je bohužel skutečností, že při stávajících personálních kapacitách tato fakta nemůže hygienická služba sledovat. Nemělo by se však zapomenout, že pro prevenci COVID-19 jsou tyto poznatky významné.

1. Nguyen HC, Nguyen MH, Do BN, Tran CQ, Nguyen TTP, Pham KM, et al. People with suspected COVID-19 symptoms were more likely depressed and had lower health-related quality of life: the potential benefit of health literacy. *J Clin Med*. 2020 Mar 31;9(4):965. doi: 10.3390/jcm9040965.
2. Hawkins D. Social determinants of COVID-19 in Massachusetts, United States: an ecological study. *J Prev Med Public Health*. 2020 Jul;53(4):220-7.

Jaroslav Kríž

COVID-19 VE SPOJENÝCH STÁTECH

Během epidemie způsobené novým koronavirem vyšlo v USA velké množství odborných publikací zaměřených na vlastnosti agens, šíření, prevenci a terapii nemoci. Články téměř shodně shrnují základní fakta o preventivních opatřeních.

Konstatují, že CDC (Centers for Disease Control and Prevention) a řada dalších federálních agentur, státních a místních zdravotních úřadů (health departments) provedla ve Spojených státech agresivní opatření ke zpomalení přenosu nCoV-19. Šlo o identifikaci případů, jejich kontaktů a posuzování a léčbu cestujících z Číny do USA. Opatření nemohla zabránit pokračujícímu šíření viru v USA, ale byla realizována, aby 1) zpomalila šíření nemoci, 2) poskytla čas systému zdravotní péče a veřejnosti na přípravu, pokud by došlo k masivnímu šíření s významným zvýšením počtu nemocí a 3) se lépe

charakterizovala infekce 2019-nCoV pro přípravu zdravotních doporučení a vývoj medicínských protipatření zahrnujících diagnostiku, terapii a vakcínu. Úřady veřejného zdravotnictví při tom pozorně monitorovaly situaci. Nové poznatky o viru a jeho explozivní epidemii bude CDC aplikovat do směrnic pro činnost státních a místních zdravotních úřadů.

Patel A, Jernigan DB; 2019-nCoV CDC Response Team. Initial public health response and interim clinical guidance for the 2019 novel coronavirus outbreak - United States, December 31, 2019-February 4, 2020. *MMWR Morb Mortal Wkly Rep*. 2020 Feb 7;69(5):140-6. Erratum in: *MMWR Morb Mortal Wkly Rep*. 2020 Feb 14;69(6):173.

Jaroslav Kríž